

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

CET OUVRAGE A BÉNÉFICIÉ DU SOUTIEN DES
PROGRAMMES D'AIDE À LA PUBLICATION DE
L'INSTITUT FRANÇAIS.

ACEASTĂ CARTE A APĂRUT CU SPRIJINUL
PROGRAMELOR DE PUBLICARE
ALE INSTITUTULUI FRANCEZ.

Emmanuel Carrère

Împărăția Cerurilor

Traducere din franceză și note de
Doru Mareș

În primăvara aceea am participat la scrierea scenariului pentru un serial de televiziune. Ideea principală? Într-o noapte, într-un orășel de munte se întorc niște morți. Nu se știe nici de ce se întâmplă asta, și nici de ce exact acei morți, și nu alții. Ei înșiși habar nu au că sunt morți. O descoperă în privirile îngrozite ale celor pe care îi iubesc, care i-au iubit și lângă care vor să își reia locurile. Nu sunt zombi, nu sunt fantome, nu sunt vampiri. Nu suntem într-un film fantastic, ci în realitate. Întrebarea poate fi pusă la modul cel mai serios: să presupunem că acest lucru imposibil s-ar întâmpla *pe bune*, ce-ar urma atunci? Cum ați reacționa dacă, intrând în bucătărie, v-ați găsi fiica adolescentă, moartă cu trei ani mai înainte, pe cale să-și pregătească un bol de cereale, cu teama de a nu fi certată fiindcă s-a întors târziu acasă, lipsită de amintirea a ceea ce s-a petrecut în noaptea precedentă. Concret: ce gest ați face? Ce cuvinte ați pronunța?

Nu mai scriu ficțiune de vreo cincisprezece ani, însă știu să recunosc un dispozitiv ficțional puternic atunci când îmi este propus vreunul, iar respectivul era departe de a fi fost cel mai puternic care să-mi fi ieșit înaintea ochilor în cariera mea de scenarist. Timp de patru luni,

am lucrat împreună cu regizorul Fabrice Gobert zi de zi, de dimineața până noaptea, într-un amestec de entuziasm și, deseori, de siderare în fața situațiilor pe care le așezam în pagină, a sentimentelor pe care le manipulam. Pe urmă, în ceea ce mă privea, lucrurile s-au deteriorat în relația cu finanțatorii. Sunt cu aproape douăzeci de ani mai bătrân decât Fabrice, așa că suportam mai greu să dau constant examene în fața unor țânci cu barba de trei zile, care ar fi putut să-mi fie copii și care făceau niște mutre blazate de nu se poate, citind ceea ce scrisesem. Era imensă ispita de a le spune: „Băi, flăcăi, dacă vă pricepeți voi așa de bine, ia faceți-vi-le singuri!” Deci, am cedat nervos și, împotriva sfaturilor înțelepte ale lui Hélène, soția mea, și ale lui François, agentul meu, am lăsat deoparte umilința și am trântit ușa pe la jumătatea primului sezon.

Nu am început să regret decât câteva luni mai târziu, mai exact atunci când i-am invitat la cină pe Fabrice și pe Patrick Blossier, care a semnat cinematografia filmului meu, *Mustața*. Eram convins că va fi persoana ideală și pentru imaginea serialului *Strigoii*, sigur că se vor înțelege de minune, ceea ce s-a și întâmplat. Numai că, în seara aceea, cum stăteam așa, la masa din bucătărie, ascultându-i discutând despre filmul în stare de gestație, despre poveștile pe care le închipuisem eu și Fabrice la mine în birou și care, de-acum, se transformau în alegere de decor, de actori, de tehnicieni, simțeam aproape fizic cum se puna în mișcare enorma și excitanta mașinărie care reprezintă turnarea unui film și îmi ziceam că ar fi trebuit să fi făcut și eu parte din aventură, că numai din vina mea nu fac și, dintr-odată, m-am întristat, am ajuns la fel de trist ca individul acela, Pete Best, care timp de doi ani a fost bateristul unui mic grup din Liverpool, pe

numele lui Beatles, pe care l-a părăsit chiar înainte ca trupa să semneze primul contract de înregistrare și care, pesemne, și-a petrecut tot restul vieții, după cum cred, mușcându-și degetele. (*Strigoii* au avut un succes mondial și, la ora la care scriu aceste rânduri, tocmai a obținut *International Emmy Award*, premiul care încununează cel mai bun serial din lume.)

În timpul cinei am băut cam prea mult. Experiența m-a învățat că nu este bine să stăruie asupra celor așternute pe hârtie până când nu ai terminat de scris, mai ales atunci când ești beat: mărturisirile exaltate se plătesc de fiecare dată cu câte o săptămână de descurajare. Numai că, în seara respectivă, fără îndoială pentru a-mi alunga necazul, am ținut să le arăt că și eu făceam ceva interesant și le-am vorbit lui Fabrice și lui Patrick despre cartea referitoare la cei dintâi creștini, la care lucrez de mai mulți ani. O lăsasem deoparte spre a mă ocupa de *Strigoii*, dar acum trecusem înapoi, la treabă. Și le-am povestit romanul cum ai face-o cu un serial.

Acțiunea se petrece în Corint, în Grecia, spre anul 50 după Isus Christos — fiindcă, desigur, nimeni nu mai are îndoieli asupra faptului că trăiește „după Isus Christos”. La început, vedem cum sosește un predicator itinerant care își deschide un mic atelier de țesătorie. În spatele meșteșugului său, cel care, mai târziu, va fi numit Sfântul Pavel, își va țese pânza și, din aproape în aproape, o va întinde asupra întregului oraș. Chel, bărbos, doborât de atacurile bruște ale unei boli misterioase, povestește cu voce molcomă și insinuantă despre un profet crucificat cu douăzeci de ani mai înainte, în Iudeea. Zice că profetul acela s-a întors din morți și că acea întoarcere din

morții este semnul înainte-mergător al unui lucru uriaș: o mutație a omenirii, în același timp radicală și invizibilă. Contagiunea operează. Adepții straniei credințe care se răspândește în jurul lui Pavel, în străfundurile Corintului, vor începe, peste puțin, să se vadă pe ei înșiși drept niște mutanți camuflați în prieteni, în vecini, de nedetectat.

Ochii lui Fabrice sclipesc: „Așa povestit, parc-ar fi din Dick!” Romancierul științifico-fantastic Philip K. Dick fusese o referință majoră în timpul lucrului nostru în comun. Simțindu-mi publicul prins în mreje, ridic miza: așa și e, parc-ar fi din Dick, iar povestea asta a începuturilor creștinismului e la fel ca în *Strigoii*. Ceea ce se povestește în *Strigoii* nu sunt decât zilele din urmă pe care erau convinși că le trăiesc adepții lui Pavel, zilele în care morții se ridică din morminte și vine Judecata de Apoi. Așadar, este vorba despre comunitatea de paria și de aleși care se formează în jurul stupefiantului eveniment: renașterea. Este povestea a ceva imposibil și care, totuși, se întâmplă. Mă înfierbânt, îmi torn pahar după pahar, insist să le mai umplu și pe ale musafirilor, și chiar în acel moment Patrick spune ceva cu totul banal, dar care mă frapează, întrucât se simte că i-a dat prin cap pe neașteptate, că nici că s-a mai gândit la asta și că el însuși e uluit că a ajuns să se gândească la așa ceva.

Așadar, spune că e ciudat, dacă stai să te gândești, cum niște oameni normali, inteligenți pot crede într-o șmecherie atât de illogică precum religia creștină, o chestie exact la fel ca mitologia greacă sau basmele cu zâne. E de înțeles în vechime; oamenii erau creduli, iar știința nu exista. Dar, azi?! Păi, dacă în ziua de azi ar mai crede cineva în povești cu zei care se transformă în

lebede, pentru a seduce muritoare, sau cu prințese care sărută broaște, iar când o fac acestea se preschimbă în feți-frumoși, toată lumea ar zice: e nebun. Or, o groază de inși cred într-o poveste nu mai puțin delirantă și nimeni nu îi consideră nebuni. Chiar dacă nu le este împărtășită credința, tot sunt luați în serios. Joacă un rol social mai puțin important decât în trecut, însă respectat și, în linii mari, mai degrabă pozitiv. Toana asta a lor coabitează cu activități absolut raționale. Președintele republicii le vizitează cu deosebit respect șeful. Totuși, e bizar, nu?

2

Da, e bizar, iar Nietzsche, din care citesc în fiecare dimineață câteva pagini, la cafea, după ce am dus-o la școală pe Jeanne, exprimă în următorii termeni aceeași stupoare ca Patrick Blossier:

„Într-o duminică dimineață, auzind zbârnâind bătrânele clopote, ne-am întreat: e oare cu puțință? Toate astea pentru un evreu crucificat acum două mii de ani, care pretindea că este fiul lui Dumnezeu, deși nu adusese nicio dovadă în sprijinul afirmației? Un zeu care lasă grea o muritoare. Un înțelept care recomandă să nu se mai muncească, să nu se mai facă dreptate, ci doar să fie pândite semnele iminentului sfârșit al lumii. O justiție care acceptă să ia un nevinovat pe post de victimă supleantă. Un maestru care ordonă ucenicilor să-i bea sângele. Rugi pentru a obține minuni. Păcate comise împotriva unui zeu, iertate de către un alt zeu. Frica de un dincolo pentru

care moartea e ușă de intrare. Crucea ca simbol într-o epocă în care nu se mai știe nimic nici despre funcția crucii, nici despre cât de infamantă era crucificarea. Toate acestea îți strâng inima de oroare, ca un vânt suflând din mormântul unui trecut fără fund. Cine mai poate crede că se mai crede în așa ceva?”

Și totuși se mai crede. Multă lume crede. Când se duc la biserică, oamenii spun *Crezul*, în care fiecare frază este o insultă la adresa bunului-simț, și îl spun în franceză, așadar, se presupune că îl și înțeleg. Tata, care mă ducea la slujba de duminică pe când eram mic, regreta că nu se mai ține în latină, în egală măsură din pasivism și fiindcă, și acum îmi aduc aminte cuvintele lui, „în latinește nu ți-ai mai da seama cât este de stupid“. Te poți liniști zicându-ți: oricum, de crezut nu mai cred ei. Nu mai mult decât în Moș Crăciun. Este vorba doar despre o moștenire, despre obiceiuri seculare și frumoase de care sunt legați. Ducându-le mai departe, își proclamă legătura de care pot fi mândri cu acel spirit din care s-au născut catedralele și muzica lui Bach. Mormăie toate vorbele acelea fiindcă așa e cutuma, după cum și noi, burghezii de acum și boemii de ieri, o facem la cursul de yoga din diminețile de duminică, acelea care au înlocuit slujba de la biserică, mormăindu-ne mantra după maestru, înainte de a trece la practică. Cu toate acestea, prin mantra la care mă refer dorim ca ploaia să cadă la vreme și toți oamenii să trăiască în pace, ceea ce desigur este o dorință pioasă, dar nu ofensează rațiunea, diferență notabilă față de creștinism.

Totuși, printre credincioși, umăr la umăr cu aceia care se lasă legănați de muzică, fără a fi atenți la cuvinte,

trebuie să fie și dintre cei care pronunță vorbele din convingere, în cunoștință de cauză și după ce s-au gândit bine la ele. Dacă îi întrebi, îți răspund că *într-adevăr* cred că un evreu s-a născut acum două mii de ani dintr-o fecioară, că a înviat la trei zile după ce a fost crucificat și că se va întoarce pentru a judeca viii și morții. Vor adăuga că ei înșiși așază aceste cuvinte în miezul existenței lor.

Da, hotărât lucru, e bizar.

3

Când abordez un subiect, îmi place să îl stăpânesc cum se cade. Am început să scriu despre primele comunități creștine în momentul în care mi-a venit ideea de a face, în paralel, un reportaj asupra a ceea ce a devenit credința lor peste două mii de ani, lucru pentru care m-am înscris într-una dintre acele croaziere „pe urmele Sfântului Pavel“ pe care le organizează agențiile specializate în turismul religios.

Părinții primei mele soții visau să facă respectiva călătorie decât să se tot ducă la Lourdes, numai că la Lourdes s-au dus de mai multe ori, pe când croaziera Sfântului Pavel a rămas, pentru ei, doar un vis. Mi se pare că, totuși, copiii ei au discutat, la un moment dat, să adune bani pentru a-i dăruia soacră-mii, de-acum văduvă, respectiva călătorie, care ar fi încântat-o, dacă ar fi efectuat-o alături de soțul ei. Fără el, însă, nu o mai trăgea la fel inima, drept care copiii au insistat fără convingere și, până la urmă, au lăsat-o baltă.

Cât despre mine, sigur nu am aceleași gusturi ca foștii mei socri și îmi închipui cu un amuzament amestecat cu spaimă escalele de câte o jumătate de zi prin Corint ori Efes, când grupul de pelerini își urmează ghidul, un preot tânăr ce flutură un mic drapel și își încântă enoriașii cu umorul de care dă dovadă. Este o temă recurentă pe care am observat-o în familiile catolice: umorul preotului, glumele preotului — numai când mă gândesc, și mă apucă tremuratul. Într-un asemenea cadru aș fi avut prea puține șanse să dau de o fată frumoasă și, presupunând că s-ar fi întâmplat, mă întrebam ce efect ar fi putut produce asupra mea o fată frumoasă, înscrisă de bunăvoie într-o croazieră catolică: aș fi fost îndeajuns de pervers pentru a mi se fi părut sexy? Acestea fiind zise, proiectul meu nu ar fi constat în ieșirea la agățat, ci în urmărirea participanților la croazieră ca fiind un eșantion de creștini convinși și, ca atare, în cele zece zile, în interviewarea lor metodică. Oare ar fi fost cazul să întreprind ancheta incognito, pretinzând că le împărtășesc credința, cum fac jurnaliștii care se infiltrează în mediile neonaziste, sau, mai degrabă, să joc cu cărțile pe masă? Nu am ezitat prea mult. Cea dintâi metodă îmi displace, pe când cea de-a doua, după părerea mea, dă întotdeauna rezultate mai bune. Voi spune adevărul adevărat: uite, sunt un scriitor agnostic care încearcă să afle *cu precizie* ce cred creștinii din ziua de azi. Dacă doriți să stați de vorbă cu mine, m-aș bucura, dacă nu, nu am să vă mai deranjez.

Mă cunosc prea bine pentru a nu ști că totul ar fi mers ca pe roate. Odată cu trecerea zilelor, a meselor, a conversațiilor, aș fi ajuns să îi consider interesanți, emoționanți pe acei oameni care, mai înainte, nu mi-ar fi fost decât niște străini. Mă vedeam în mijlocul unui

grup de catolici, punându-le amabil întrebări, reluând, de pildă, *Crezul* propoziție cu propoziție. „Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului.” Bun, credeți, dar cum îl vedeți? Ca pe un bărbos care stă pe norul lui? Ca pe o forță superioară? Ca pe o ființă pe lângă care, la scară, am fi ceea ce sunt furnicile pe lângă noi? Ca pe un lac sau ca pe o flacără din adâncul inimii voastre? Și ce îmi puteți spune despre Isus Christos, unicul lui fiu, cel care „iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții, a cărui Împărăție nu va avea sfârșit”? Vorbiți-mi despre aceste concepte: slavă, judecată, împărăție. Și, ca să rămânem la cheia problemei: *într-adevăr* credeți că a înviat?

Era anul jubiliar al Sfântului Apostol Pavel: la bordul pachebotului străluceau toate luminile clerului. Monse-niorul Vingt-Trois, arhiepiscopul Parisului, figura printre conferențiarii prevăzuți deja în program. Pelerinii erau numeroși, mulți sosiseră în cuplu, iar cea mai mare parte a persoanelor izolate erau de acord să împartă cabina cu câte un necunoscut de același sex — lucru de care nu aveam niciun chef. Pentru că solicitasem o cabină individuală, croaziera nu mai era vreun act de binefacere, ajungând undeva pe la 2 000 de euro. Am plătit jumătate cam cu șase luni înainte. Când aproape că nu mai rămăseseră locuri libere.

Apropiindu-se data plecării, am început să mă simt tot mai încurcat. Mă irita faptul că pe teancul de corespondență de pe raftul de la intrare trona la vedere plicul cu antetul croazierei Sfântului Pavel. Hélène, care mă bănuia deja că sunt, după propria ei expresie, „cam catolic”, privea proiectul cu perplexitate. Nu discutasem

cu nimeni despre această plimbare și am realizat că, la drept vorbind, îmi era rușine să o fac.

Ceea ce îmi provoca rușinea era bănuiala că urma să plec în croazieră mai mult sau mai puțin pentru a-mi bate joc, în orice caz mânat de acea curiozitate condescendentă care este resortul emisiunilor de reportaj în care sunt arătate distracții gen „aruncă piticul”, psihiatrui pentru porcușorii de Guineea ori concursurile de sosii ale Sorei Sourire, nefericita blândă călugăriță belgiană cu chitară și codițe, care cânta „Dominique nique nique”¹ și care, după scurtul ei moment de glorie, a sfârșit-o în alcool și barbiturice. La douăzeci de ani am scris câteva articole pentru un săptămânal care se dorea la modă și provocator și care, în primul său număr, a publicat o anchetă intitulată „Confesionalul pe bancul de probă”. Deghizat în credincios, adică îmbrăcat cât mai urât cu puțință, jurnalistul le-a întins tot soiul de capcane preoților din diferite parohii pariziene, mărturisind păcate care mai de care mai fanteziste. Povestea totul pe un ton amuzat, lăsând să se înțeleagă, ca pe o evidentă realitate, că era de o mie de ori mai liber și mai inteligent decât amărății de preoți, cu tot cu credincioșii lor. Chiar și pe vremea aceea, afacerea mi s-a părut subțire și șocantă — cu atât mai subțire și mai șocantă cu cât, dacă insul și-ar fi permis un asemenea lucru într-o sinagogă sau într-o moschee, ar fi stârnit imediat, din toate zonele ideologice, un concert al protestelor indignate: după câte se pare, creștinii sunt

¹ Jeanne-Paule Marie Deckers, supranumită Sœur Sourire, călugăriță dominicană și cântăreață belgiană, 1933–1985; naivitatea hitului vremii, dedicat Sfântului Dominic, face ca melodia închinată fondatorului Ordinului dominicanilor să fie cel puțin hazliu-ambiguă, particula *nique* trimițând la forme ale verbului *niquer* = a fute, a fura, a cotoțni etc.

singurii față de care există dreptul de a-ți bate joc fără a fi pedepsit, alăturându-ți-se toți cei puși pe amuzament. Am început să îmi zic că, în ciuda propriilor argumente contra aduse cu toată buna-credință, proiectatul meu safari la catolici cam tot în aceeași oală ar fi intrat.

Mai aveam timp pentru a-mi anula înscrierea, ba chiar pentru a mi se da înapoi acontul, dar nu reușeam să mă hotărâsc. Când mi-a sosit scrisoarea în care eram invitat să plătesc cea de-a doua jumătate a sumei, am aruncat-o. Au urmat și altele, pe care m-am făcut că nu le văd. Până la urmă, cei de la agenție mi-au dat telefon, iar eu le-am răspuns că nu, aveam o problemă și, deci, nu voi mai merge. Femeia de la agenție mi-a explicat politicos că ar fi trebuit să anunț mai devreme, întrucât cu o lună înaintea plecării nimeni nu mai avea cum să-mi ocupe cabina: așadar, și dacă nu plecam, datoram suma în întregime. M-am enervat și i-am spus că jumătate din sumă era deja mult pentru o croazieră pe care nu aveam s-o mai fac. Mi-a citit contractul, care nu mai lăsa loc de dubiu. Am închis. Timp de câteva zile m-am gândit să fac pe mortul. Trebuie să existe o listă de așteptare, vreun celibatar pios va fi încântat să preia cabina mea, oricum, doar nu aveau să mă dea în judecată. Or, te pomenești că da? Cu certitudine agenția avea un serviciu juridic, așa că aveau să-mi trimită scrisoare recomandată după scrisoare recomandată și, dacă tot nu voi plăti, treaba se va încheia la tribunal. Am avut dintr-odată o izbucnire paranoică la gândul că, fie și prea puțin cunoscut cum eram, treaba ar fi putut face obiectul unui mic articol sarcastic în vreun ziar și, astfel, de-acum numele îmi va fi asociat cu o afacere ridicolă de escrocherie dintr-o croazieră pentru bigoți. Dacă e să fiu cinstit, dar nu neapărat mai puțin

ridicol, aș spune că frica de a fi prins cu mâța-n sac s-a amestecat cu conștiința de a fi plănuit ceva care mi se părea din ce în ce mai mult drept o acțiune fără sens, pentru care era corect să plătesc. Drept care nu am mai așteptat prima scrisoare recomandată pentru a trimite cecul cu restul sumei.

4

Cu riscul de a mă tot învârti în jurul acestei cărți, am realizat că este foarte dificil să faci oamenii să vorbească despre credința lor și că întrebarea „ce credeți, *de fapt?*” este una nepotrivită. De altfel, mi-a trebuit surprinzător de mult până am recunoscut (totuși, până la urmă, am făcut-o) că era o impertinență din partea mea să umblu să intervievez niște creștini de parcă aș fi căutat inși care să fi fost ostatici, atinși de fulger ori unici supraviețuitori ai unei catastrofe aeriene. Doar am avut la îndemână ani de-a rândul un creștin, unul aflat atât de aproape, cum mai mult nici că s-ar fi putut să fie, întrucât despre mine este vorba.

În câteva cuvinte: în toamna lui 1990 am fost „atins de grația divină” — e puțin spus că mă jenez să formulez astfel lucrurile în ziua de azi, dar, pe vremea aceea, așa o făceam. Fervoarea rezultată din respectiva „convertire” — simt nevoia să pun peste tot ghilimele — a ținut aproape trei ani, în timpul cărora m-am căsătorit la biserică, mi-am botezat cei doi băieți și m-am dus cu regularitate la slujbă, iar prin „regularitate” nu

înțeleg săptămânal, ci zi de zi. Mă spovedeam și mă împărtășeam. Mă rugam și îmi îndemnam fiii s-o facă odată cu mine — lucru pe care ei mi-l amintesc cu ironie de când s-au făcut mari.

În cursul acelor ani, am comentat în fiecare zi câteva versete din Evanghelia după Ioan. Comentariile ocupă vreo douăzeci de caiete pe care nici că le-am mai deschis de atunci. Nu am cele mai plăcute amintiri din respectiva perioadă și fac tot ce pot pentru a nu le șterge din minte. Miracolul inconștientului: exercițiul mi-a reușit atât de bine, încât am putut începe să scriu despre originile creștinismului fără a face legătura cu el. Fără a-mi reaminti că, în povestea care mă interesează într-o asemenea măsură în ziua de azi, a fost un moment din viața mea în care chiar *am crezut*.

De-acum gata: îmi amintesc. Și, chiar dacă treaba asta mă sperie, știu că a sosit clipa în care îmi voi reciti caietele.

Dar pe unde le-oi fi pus?

5

Ultima dată când le-am văzut a fost prin 2005 și mi-era rău, foarte rău. În ziua respectivă am trăit ultima și cea mai severă din seria marilor crize prin care am trecut. Din comoditate, s-ar putea numi depresii, dar cred că nu despre așa ceva era vorba. Nici psihiatrul care mă trata pe vremea aceea nu credea asta, cum nu credea nici că antidepresivele m-ar fi putut ajuta cu ceva. Și a avut

dreptate: am încercat mai multe soiuri, care nu au avut alte efecte decât pe acelea de nedorit, efectele secundare. Unicul tratament care m-a mai liniștit cât de cât a fost cel cu un medicament pentru psihotici care, conform modului de întrebuițare, remedia „credințele eronate”. Puține lucruri mă mai făceau să râd pe-atunci, dar chestia cu „credințele eronate” da, deși râsul nu era el chiar vesel.

În *Alte vieți decât a mea* am povestit vizita pe care i-am făcut-o, la vremea aceea, bătrânului psihanalist François Roustang, dar am descris atunci numai finalul ei. Aici am să relatez începutul acelei unice și atât de dense ședințe. Am pus pe masă datele cazului meu: neconținute dureri de burtă, care mă duceau cu gândul la vulpea care mușca din măruntaiele micului spartan din povestirile și legendele Greciei antice; sentimentul ori, mai degrabă, convingerea că eram șah-mat, că nu puteam nici iubi, nici munci, că nu făceam decât rău celor din jurul meu. Am zis că mă gândeam la sinucidere, dar cum, în pofida tuturor acestor lucruri relatate, venisem în speranța că Roustang îmi va recomanda o altă soluție, lucru pe care, spre marea mea surpriză, nu părea dispus să mi-o propună, l-am întrebat dacă ar accepta ca o ultimă șansă pentru mine, să mă ia ca pacient. Petrecusem deja zece ani pe canapelele a doi dintre confracții săi, fără rezultate notabile — cel puțin asta credeam la momentul respectiv. Roustang mi-a răspuns că nu, nu mă va accepta ca pacient. În primul rând fiindcă era prea bătrân, apoi fiindcă, după părerea lui, unicul lucru care mă interesa în analiză era să îi dovedesc eșecul, că evident eram maestru în această artă și că, dacă intenționez să o demonstrez și pentru a treia oară, nu el avea să fie cel care să mă împiedice, dar, a adăugat, „nu cu mine. Dacă aș fi în locul dumneavoastră, m-aș ocupa

de altceva”. „De ce?” l-am întrebat cu superioritatea bolnavului incurabil. „Păi”, mi-a răspuns Roustang, „mi-ați vorbit despre sinucidere. Nu e prea bine văzută în ziua de azi, dar, uneori, chiar e o soluție.”

Acestea fiind zise, a amuțit. Și eu. După care a adăugat: „Dacă nu, puteți trăi”.

Prin cele două fraze a aruncat în aer sistemul care îmi permisesese să îi țin în șah pe precedenții mei psihanaliziști. Era o îndrăzneală din partea lui, genul de îndrăzneală pe care și-o permisesse și Lacan, pe baza unei pătrunzătoare și asemănătoare viziuni clinice. Roustang înțelesese că, în pofida a ceea ce credeam eu, nu aveam să mă sinucid, ba chiar, puțin câte puțin, deși nu l-am mai revăzut de atunci, lucrurile au început să se îndrepte. Cu toate acestea, în acel moment m-am întors acasă în aceeași dispoziție în care pleasem să îl întâlnesc, adică nu chiar decis să mă sinucid, dar convins că urma să o fac. Pe tavan, chiar deasupra patului în care rămâneam întreaga zi în stare de prostrație, exista un cârlig, a cărui rezistență o încercasem urcându-mă pe o scăriță de interior. Am scris o scrisoare pentru Hélène, una pentru băieții și o a treia pentru părinții mei. Mi-am făcut ordine în computer și am șters fără ezitare câteva fișiere care nu voiam să fie găsite după moartea mea. Am ezitat, în schimb, în fața unei cutii care m-a urmat, fără a fi fost deschisă, peste tot pe unde am locuit. Înăuntru se găseau caietele din perioada mea creștină, cele în care scrisesem, în fiecare dimineață, comentariile mele privitoare la Evanghelia după Ioan.

Îmi spuneam mereu că într-o zi o să le recitesc și, poate, voi putea extrage ceva din ele. În definitiv, nu se întâmplă prea des să dispui de documente direct de la sursă, privitoare la o perioadă a vieții tale în care erai